

NOMODDIY MADANIY MEROSNING GAVHARLARI:

BUXORCHA RAQS VA MAVRIGI

Dilnoza RAHMONOVA

Buxoro viloyat madaniyat boshqarmasi
bosh mutaxassisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17149384>

ARTICLE INFO

Received: 01st September 2025
Accepted: 05th September 2025
Published: 18th September 2025

KEYWORDS

nomoddiy madaniy meros, Buxorocha raqs, mavrigi, qo'shiq, kuy, she'riyat

ABSTRACT

Mazkur maqolada nomoddiy madaniyat meros yorqin namunasi Buxorocha raqs va Mavrigi san'ati ekanligi to'g'risida bahs yuritilgan. Unda Buxorocha raqs harakatlarining she'riyat bilan uyg'unligi va o'ziga xos xususiyatlari haqida gap boradi. Shuningdek, musiqaqaga nechog'li mushtarakligi ham muhim misollar bilan dalillangan.

Nomoddiy madaniy meros – xalqning asrlar davomida shakllanib kelgan ma'naviy, ijtimoiy va estetik qadriyatlarini o'zida mujassam etuvchi boy xazinadir. Mzkur meros tarkibida ijrochilik san'ati alohida o'rin tutadi. Ijrochilik san'ati nafaqat musiqa, raqs yoki qo'shiqchilikni o'z ichiga oladi, balki xalqning tarixiy xotirasi, urf-odatlar va estetik dunyoqarashini ham ifoda etadi.

Markaziy Osiyoning qalbida joylashgan Buxoro shahri nafaqat o'zining tarixiy me'moriy obidalari, balki yuz yillar davomida asrab kelingan madaniy merosi bilan ham mashhur. Bu merosning eng go'zal, ko'ngillarga yaqin qirralaridan biri, O'zbekistondagi nomoddiy madaniy merosning yorqin namunasi sifatida – **Buxorcha raqs** va **Mavrigi** san'atini qayd etish mumkin.

Buxorcha raqs – harakatlardagi so'zsiz she'riyat

Buxoro vohasida asrlar davomida shakllangan an'anaviy sahna va xalq raqslaridan biri bo'lib, uning ildizlari qadimgi Markaziy Osiyo madaniy an'alariga borib taqaladi.

Buxorcha raqs – go'zal harakatlar, nozik qo'l ishoralari va chuqur ma'noli yuz ifodalari orqali tomoshabin qalbiga yetadigan san'at turidir. Bu raqsda shoshilmasdan, salobat bilan qo'yilgan har bir qadam, ko'z nuridagi ifoda va qo'l panjasining mayin harakati bir butun she'riy manzarani hosil qiladi. Asrlar davomida to'ylar, bayramlar va davlat tantanalarida ijro etib kelingan bu raqs Buxoro xalqining yuksak estetik madaniyatini namoyon etadi.

Buxorcha raqsning asosiy xususiyatlari:

- Yumshoq, ammo izchil harakatlar;
- Qo'l va panja harakatlarining rang-barangligi;
- Ko'z va yuz ifodasi orqali his-tuyg'ularni yetkazish;
- Musiqa bilan uyg'unlikdagi ortiqcha shoshilmasdan, salobatli ijro.

Tarixiy manbalarda aytilishicha, Buxorcha raqs, ayniqsa, "**Lazgi**", "**Salom**" va "Farg'onachalik elementlar" dan farqli o'laroq, o'ziga xos marom va ta'sirchanlikka ega bo'lgan. Unda raqqosa tomoshabin bilan bevosita emotsional muloqotga kirishadi.

Mavrigi – qo'shiq va raqs uyg'unligi

Mavrigi – Buxoro yahudiylari va mahalliy o'zbek aholisi o'rtasida asrlar davomida shakllangan o'ziga xos musiqiy va raqsiy ansambl an'anasi. "Mavrigi" so'zi forscha "mavrig" – "marosim musiqasi" ma'nosini ifodalaydi.

Mavrigi – bu faqatgina musiqa emas, balki xalqning shodlik va quvonchga to'la ruhini ifodalovchi ansambl san'ati. Mavrigi ansambllari asosan to'y, hashar va bayram marosimlarida xizmat qilgan. Bir vaqtlar Buxoro yahudiylari va mahalliy o'zbeklar birgalikda yaratgan bu an'anada rubob, doira, nay va karnay sadolari uyg'un tarzda yangraydi. Mavrigidagi ohanglar ko'pincha Maqomga yaqin bo'lib, marosim kayfiyatiga qarab ritm va temp o'zgarib turadi. Aynan shu jarayonda Buxorcha raqs musiqa bilan uyg'un tarzda namoyon bo'ladi.

Mavrigi san'atida musiqa uslubi:

- Maqom elementlariga yaqin ohanglar;
- Ijroda improvizatsiyaga keng yo'l qo'yilishi;
- Marosimning kayfiyatiga mos ravishda temp va ritm o'zgarishi.

Asrab-avaylash – kelajakka mas'uliyat

Buxorcha raqs va Mavrigi nafaqat mahalliy, balki umummilliy madaniy merosning ajralmas qismi hisoblanadi. Ular orqali yosh avlod o'z ildizlarini, xalqning estetik qarashlari, turmush tarzi, milliy qiyofasini va ma'naviy qadriyatlarini taniydi. Shu bois bu merosni o'rganish, uni asrab qolish va avloddan-avlodga yetkazish – barchamizning burchimizdir.

Buxorcha raqsdagi har bir qo'l harakati, Mavrigining har bir ohangi – bu tarixning tirik sadosi. Bu sadoni yo'qotmaslik – madaniyatimiz va kelajagimizga bo'lgan hurmatdir. Hozirgi kunda ushbu meros YuNESKOning nomoddiy madaniy meros ro'yxatlariga kiritish va avloddan-avlodga yetkazish yo'lida qator tadqiqotlar va amaliy ishlar olib borilmoqda. Xususan:

- Musiqa va raqs maktablarida maxsus kurslar ochilmoqda;
- Folklor ansambllari orqali sahnada namoyish qilinmoqda;

Ilmiy konferensiyalar va festivallar tashkil etilmoqda.

Buxorcha raqs va Mavrigi san'ati – o'tmish va hozirgi zamon o'rtasidagi madaniy ko'prikdir. Ular nafaqat estetik zavq beradi, balki xalqning tarixiy xotirasini, urf-odatlarini va milliy o'zligini asrab qolishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bois, bu merosni o'rganish, uning ijro uslublarini asl holicha saqlash va yosh avlodga o'rgatish – har bir madaniy jamiyatning dolzarb vazifalaridan biridir.

INNOVATIVE
ACADEMY